

"Kjeltringliv". Novelle af St. St. Blicher.

Kjeltringliv

Novelle af

Steen Steensen Blicher

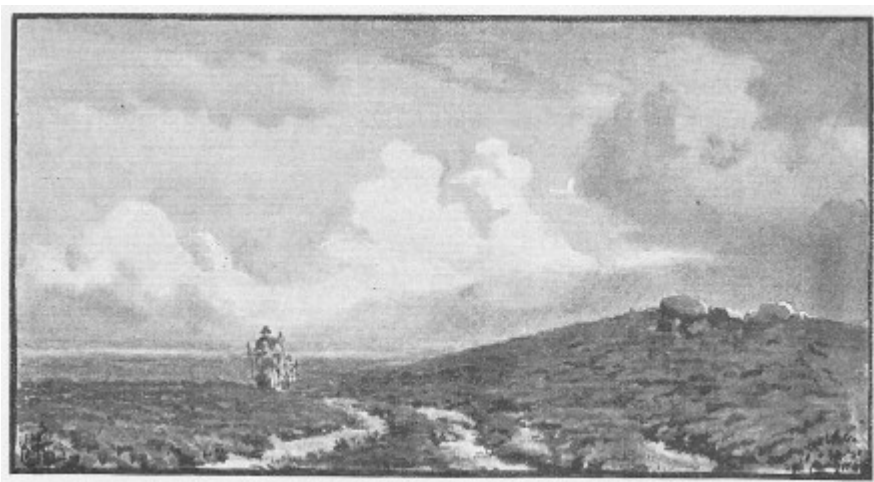
Blicherstenen på Ørre Hede

HER LAA AXELHUS
ELLER KJELTRINGHUSET HVOR
BLICHER FOR 100 AAR SIDEN SAA
KJELTRINGBALLET
STENEN ER SAT 1917

Fra "Udvalgte Noveller"

Gyldendalske Boghandels Forlag
Hegel og Søn - 1899

Tegninger af Carl Thomsen

Jeg har to Ting at gjøre Undskyldning for: Titelen og Fortællingen. Den første er plat, plump, modbydelig maaske for en fin og delikat Smag; den anden er ligesaa. - Ikke fordi jo Skildringen af store Kjeltringer er den interessanteste Side baade i Historien og Romanen; men man kalder dem ikke saa - det er Et, og dernæst maa slige pikante Karakterer tilhøre Folk af Stand, i det ringeste Folk af ærlig Stand, og ikke Saadanne, med hvem ingen Bonde spiser af Fad.

Hvo kan nægte, at Claudius og Messalina, Pave Sergius og Marozia, Front de Beuf og Ulrica levede ret et Kjeltringliv? men vel at mærke, i Paladser og ikke i Faarehytter. Hvad der klæder fyrstelige Personer og hellige Prælater, normanske Riddere, kan ikke skikke sig for jyske Natmændsfolk; Nero er et stort Uhyre - Jens Langkniv en lumpen Kjeltring.

Det falder aldrig det dannede Menneske ind at moralisere over den tyrkiske Sultans Maneer in puncto sexti; at han holder tre hundrede Maitresser, naar en khristelig Prinds tidt lader sig nøje med tre Stykker - det er et stort Galanteri. Men at en rejsende Glarmester har tre Koner, kaldes med Rette et liderligt Levnet. Den moralske Følelse oprøres, naar saadan en Kjeltring kaster Kjæp med den Første den Bedste; men faaer en Konge Lyst til en af sine Undersaatters Koner eller Døtre, siger Man smilende: "han kaster Tørklædet".

Det er ikke Tingen selv, som kommer paa Moralens Vægtskaal; men Hvo, der gjør den, og hvorledes den gjøres: at udsuge et fjendtligt Land, kalder Man at brandskatte; at dræbe og lemlæste nogle Tusinde Mennesker, faaer Navn af en glimrende Sejer; at opbrænde en Stad og ødelægge en Provinds, hedder Erobringer; men naar vore jyske Kjeltringer brandskatte, det er at udsuge; naar en Prævlikvant vinder afgjørende Sejr i en Duel paa Tornkjæppe eller Foldeknive, det er et Mord; og skulde han afsvie en Straahytte (som yderst sjældent turde være Tilfælde), det er virkelig Mordbrand. At stjæle et Land, ved Enhver er et stort Foretagende; at stjæle en Gris eller et Faar, er et gement Tyveri; Attila og Semiramis faae Plads i Historien - Stoffer Enøje og Lange Margrethe i Viborg Tugthus.

Men jeg er nok nær ved selv at tale som en Kjeltring, og istedet for de tilsigtede Undskyldninger at skeje ud til en Slags Apologi for mine gemene Heltes Kjeltringliv; dog dette er ingenlunde mit Øjemærke! jeg har fuldt op med at forsvare mig selv, er endog i

denne Henseende temmelig raadvild, ved ej heller anden Tilflugt end denne: en god Ven har opfordret mig. Man tro ingenlunde, at jeg ogsaa heri skulde lyve og gjøre mig skyldig i det sædvanlige Snerperi! Nej, dennesinde taler jeg den rene Sandhed og kunde gjerne nævne min Mand, dersom det ikke var for at Kompromittere ham.

"Skriv os en Kjeltringhistorie!" har han flere Gange sagt til mig: "den kunde blive snogsk nok".

"Fy!" har jeg svaret: "det er et gement Stof".

"Hvi saa?" har han gjensvaret: "indtage ikke Zigeunerne en Plads paa Scotts, Goethes, Müllers og Fleres Malerier? Natmændsfolk ere jo de danske Zigeunere - giv dem saadant Navn om Du synes.

Men dette Sidste synes jeg nu ikke om: Kjeltring er et godt dansk Ord, og det vil jeg beholde.

Men inden jeg slutter min Fortale, bør jeg tilføje nogle ikke unødvendige Bemærkninger ved det omhandlede Ord. Kjeltringer en Benævnelse, som af Almuen tillægges de omvandrende Natmændsfolk i Særdeleshed, men som disse ikke selv vedkjende sig. Det involverer i Bondens Mund og brugt i denne særegne Betydning ingen Forbrydelse, saa at det Adjektiv skikkelig gjerne kan forbindes med Substantivet Kjeltring.

De ægte Kjeltringer - ikke dem, der findes adspredte over alle de andre Stænder - udgjøre et isoleret Selskab, en Stat i Staten; og derfor sagde hin rejsende Franskmand rigtigere end han selv vidste: "en Dannemarc il y a une nation qui s'appelle Kieltrings, elle n'est pas si bien cultivée comme les autres danois". - Denne Nation da kalder sig selv Rejsende.

En træffende og ret egentlig Benævnelse! thi Livet er for disse Mennesker, mere end for noget Andet, en Rejse. De rejse i ordret Forstand gjennem Livet: da de kun sjelden have blivende Sted, men vandre fra By og til By, da de ikke have Hjem, men kun "Herberge". De fødes, gifte sig og dø - Altsammen paa Rejser. At Man derfor vil kalde dem Omløbere og Vagabonder, finde de med Rette højst fornærmeligt, Nomader ere de, og det ligesaa fuldt som Kalmukker og Beduiner. De ere Rejsende saavel som Mungo Park, Belzoni og Oberst Sundt; men disse falder det Ingen ind at karakterisere som Omløbere, fordi deres Omvandring sker i det Store - deri stikker det.

Og finder jeg her et kjønt Træk, der udmærker disse smaa Voyageurs fra mange af de store: de vandre incognito, uden Pretensioner og Presentationer, og pine os ikke bagefter med "Rejser", der ofte ere mere trættende at læse end at gjøre. Hvor lærerig er ikke denne Taushed! Ak! at dog Mange vilde efterligne Samme, istedet for at fylde hele Bind med falske Efterretninger og skjæve Anskuelser - med skjæve Sideblik til de Stormænd eller til de store Skribentere, som ikke have gjort nok af dem - med end mere uforskammet og næsvis Roes til dem, der højst nødig saae sig paa saadan Maade fremdragne og stillede offentlig til Skue, som om dette skulde være Betaling for et Maaltid Mad eller et Natteleje - med kaleidoskopiske Landskabsmalerier og sværmeriske Paroxysmer, der begge ere lige dunkle og uforstaaelige - eller med Spisesedler, hvilke stundom dog ere de fedeste Stykker af Bogen og, da de kunne tjene til at vække Appetiten - tillige de uskyldigste!

Saameget til Indledning.

Tørst - Prævlikvanterne¹ - Lakvirum² - Kjeltringlatin - Kjeltringvejr.

Dagen var lummerhed. En hæftig Sydostvind blæste Varme ned - det var en ren Scirokko. Hvidligrøde Tordenskyer optaarnede sig hen over Horizonten i Østen og Vesten. De lignede en Række af Snebjerge, hvis Kanter Solen forgylder, afdelte ved dybe og dunkle Dale. Efterhaanden mistede een Skytop efter den anden sit skarpe Omrids, udtyndede og udvidede sig i lettere, lysere Strimer - Tegn til at "Himlens Artilleri" begyndte at tordne; men Buldret druknede i Blæstens susende Strøm, og Blinkene i Solens Straalehav.

Jeg vandrede frem midt imellem begge de ildsprudende Batterier. Tørsten drev mig; uagtet den stærke Varme tog jeg hurtige Trin, for at naae et Kjær, hvilket jeg med Sikkerhed vidste skulde befinde sig i den Retning, jeg fulgte; hvor langt det var borte, kunde jeg ikke skjønne, da der paa denne flade Hedestrækning ikke fandtes nogen ophøjet Gjenstand til Mærke; og havde der end været en Saadan, den disige Lufts sitrende Bevægelse vilde dog have forvirret og gjort det ganske utydeligt.

Endelig øjnede jeg Toppen af nogle Vidiebuske og en bleg, grøn Stribe i Lyngen. Min Hund, endnu mere vansmægtende end jeg, vejrede højt og sprang foran mig derhen; jeg misundte ham hans Forspring. Desværre uden Aarsag. Jeg saae ham snart skrabe i Jorden og vidste nu, at Kjæret var udtørret. Alligevel gik jeg did, for med egne Øjne at indhente den sørgelig Erfaring. Her stod vi begge skuffede i vor brændende Forventning. Jeg kastede mig mismodig ned; men min stakkels Ledsager peb og fantede og skrabede ivrig det visne Græs tilside, for at køle det gispende Bryst i den endnu lidt fugtige Engbund.

Beklag os ikke, medlidende Læser! Jeg har kjendt en Mand - et Lykkens Skjødebarn, en Skjæbnens og Menneskenes Kjæledægge, som roste sig af, "at han aldrig i sit Liv havde været rigtig sulten eller tørstig" - beklager ham! den Ulykkelige vidste ikke, hvorledes Vand smager; vel endnu meget mindre, hvad det er, udmattet af Gang, svinglende af Hede og brændende Tørst at kaste sig i Bølgens kølige styrkende Favn. Denne Lyst ventede mig kun en lille Fjerdingmil fra det vandløse Kjær, hvor jeg kjendte en med Lyng og Pors indfattet Hedesø.

Gjenfødt til nye Anstrængelser, med hin ubeskrivelig søde Dirren i alle Nerver, sad jeg lidt ophøjet over Søen i Vindsiden paa en Gravhøj - den eneste i Omkredsen saavidt Øjet naaede. Hunden laa ved mine Fødder, og delte de ambrosiske Lækkerbidskener, Ost og Brød, da en levende Gjenstand tildrog sig hans Opmærksomhed; thi han rejste Hovedet lidt i Vejret, skød Ørerne op, trak Øjenbrynene sammen, knurrede og udstødte et Par Smaabjæf. Jeg drejede mig om, og saae et Væsen nærme sig, som vel kunde forbause baade Mennesker og Hunde. Det var nemlig intet mindre end en Slags Amphibie eller Hermafrodit, en uhyre lang Holofernes med Skjorter paa, et Væsen altsaa - foroven Mand, forneden Kvinde. Skikkelsen skred, med en Landse i hver Haand, hen imod mig - min Tommelfinger faldt af sig selv om Hanen paa Geværet. Men snart opdagede jeg, at Landserne ikke vare Andet end Kjæppe, og endvidere at Væsenet var en Dobbeltfigur med to Hoveder, fire Arme, fire Stokke og fire Ben - med korte og klare Ord: det var en Mand baaren af en Kvinde; en noget mindre end halvvoxen, Dreng fulgte tæt bag efter. Vejen løb nedenom Højen paa den

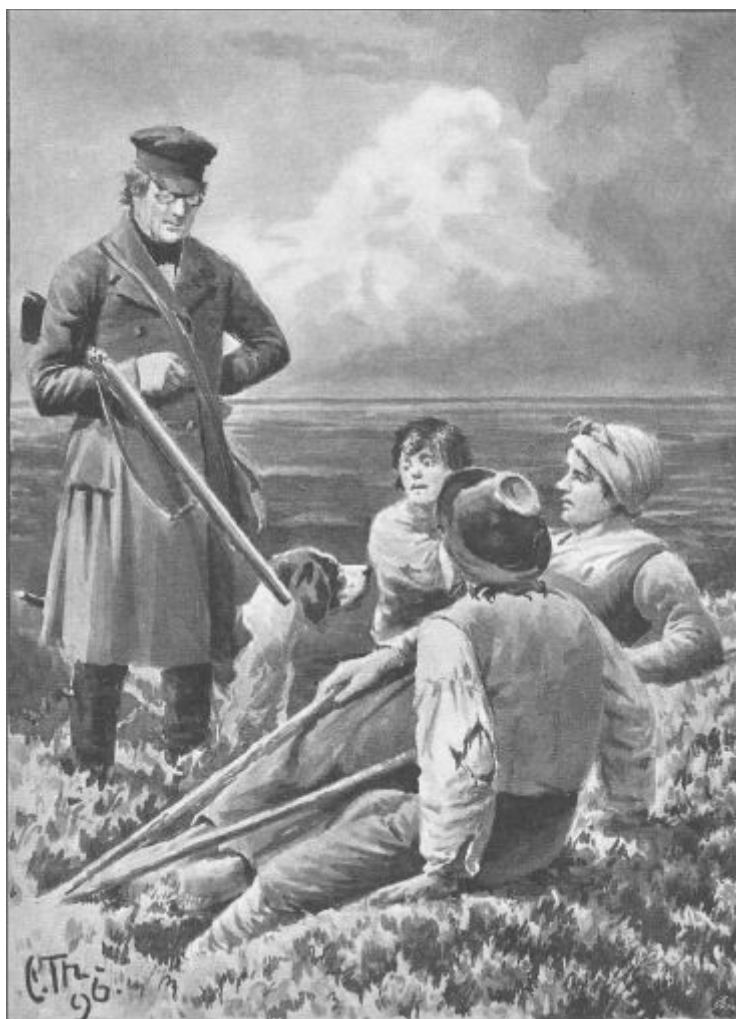
---

1 De Veltalende, den Benævnelser, disse Folk indbyrdes give sig selv.

2 Ondt Vejr.

modsatte Side; men da de kommende havde Solen lige i Øjnene, kunde de ikke se mig - Hunden taug, enten af Skræk eller af Forundring.

En Mand, som - figurlig talt - med Taalmodighed bærer sit Huskors gennem Livet, eller af Kjærlighed sin Kone paa Hænderne, er ingen stor Sjeldenhed; men en kvindelig Korsdragerinde i bogstavelig Mening - nemlig med sin Mand paa Ryggen, var endnu aldrig forekommet mig. Historien om "die Weiber von Weinsberg" har stedse syntes mig lidt fordægtig: "det er langt borte og længe siden" Sligt tildrog sig. Ialfald var det kun en kort Spadseretur og dermed forbi: "einmahl ist keinmahl." Og disse "verrufene Weiber" ansporedes jo mægtigen, dels af Frygt for Enkestanden, og dels maaske af Lyst til at gjøre Opsigt blandt de fjendtlige Herrer Officierer. Her, paa den store øde Alhede, maatte findes andre Aarsager: den første, jeg opdagede, var denne, at Manden manglede begge sine Fødder.

Da det lille Selskab var kommen midt for Højen, gjordes Holdt. Kvinden drejede Ryggen til Skraaningen, bøjede sig tilbage og aflæssede sin Byrde; derpaa rettede og rattede hun sig nogle Gange, pustede ud og nedlod sig imellem Manden og Pogen. Den Sidste lagde en lille Pose i hendes Skjød. Der blev fremtaget nogle Fødevarer og spist i al Stilhed. Saasnart det tarvelige Maaltid var endt, begyndtes en kort Samtale, af hvilken jeg kun namsede enkelte Ord; thi den førtes i et Sprog, hvilket jeg af adskillige Udtryk - saasom "Jup", "Brall",

"Pukkasch"³, - snart erkjendte for det saakaldte "romanske." Efter nogle Minutters Forløb var Materien udtømt, og alle Tre lagde sig til at sove.

Jeg rejste mig nu, og gik om paa den anden Side af Højen, for at tage den slumrende Gruppe i Øjesyn. Manden var en lille, men - paa det nær, at han manglede Fødder - ret velskabt Figur, med et frisk, brunladent Ansigt; han lod til at være i sin kraftigste Alder. - Kvinden var endnu langt mørkere af Farve; havde store, sorte, sammenløbende Øjenbryn, en afstumpet Næse, fyldige Kinder, en temmelig bred Mund med tykke Læber, mellem hvilke fremskinnede de misundelsesværdigste snehvide Tænder. Hun var meget før af Bryst og Lemmer og saae vel ud til at kunne tage sin Mand. -Saavidt havde jeg taget Skue af det synderlige Par; men hvad har Man set af et Menneske, naar Sjælens Vinduesskodder ere tillukkede? saameget omtrent som Bindet om en Bog.

Jeg havde allerede vendt mig bort, for at gaa videre, da Purken gav sig til at raabe:"Madrum! Padrum! en Høvl! en Grønspæt!⁴". Kvinden slog et Par sorte, dybtliggende og alvorlige Øjne op, satte sig langsomt overende og nikkede ad mig paa en Maade, som er disse Mennesker egen, naar de hilse Nogen. I det samme aabnede Manden for tvende store, lyseblaae, muntre og livlige "Oklinger;⁵ han tog Hatten af, men blev liggende i sin magelige Stilling.

Jeg taler gjerne fremmede Sprog; ikke for at glimre med mine lingvistiske Kundskaber; men det medfører en særegen Behagelighed, saaledes at familiarisere sig med Udlændinge, da man ellers uden dette Meddelelsesmiddel maatte betragte hverandre som Døvstumme. De magiske Ord løse Tungen, aabne for Sjælens Tankegjemme, og bringe Liv i hin spirituelle Tuskhandel, ved hvilken begge Parter vinde. Tilmed den sødtpirrende Overraskelse: naar en Rejsende, der møjsommeligen slæber sig frem i det uvante Sprog, nu med et tiltales i sit liflige Modersmaal; da faae Tanker og Tunge Liv og Vinger; Talen strømmer i flydende ustandset Løb - den Fremmede er paa engang hjemme, han er atter iblandt Slægt og Venner".

Ikke af nogen her anført Grund - snarere uden Grund, som vi saa ofte tale og handle - fik jeg det Indfald, ikke at ville sætte min rothvelske Praas under en Skjæppe.

Jeg nikkede igjen til mine Arabere med et: "Goddeis Genter!⁶"

Et let Smil foer over Kvindens asiatiske Ansigt; men Manden hævede Overkroppen, støttede sig paa begge Haandflader, og saae med urolige Blik snart paa mig og snart paa Damen.

"Er det dinnoses Maje?⁷" vedblev jeg.

"Sibe, sibe⁸", svarede han hurtigt, og gav hende tillige et ret venligt Øjekast."

"Det er Mængerie⁹ for Dinnoses at bære din Knasper¹⁰", sagde jeg til hende.

"Nobes¹¹", svarede hun kort, og bastede med sin Kjæp i Lyngen.

Jeg greb nu i Lommen, gav Drengen et Par Skilling - hvorfor Manden meget høfligt

3 Hej, Lystighed, Svir.

4 Moder! Fader! en Hund! en Jæger.

5 Øjne.

6 Goddag Folk.

7 Kjæreste.

8 Ja.

9 Besværlighed.

10 Mand.

11 Nej.

takkede - sagde Farvel, og gik.

Først da jeg var kommen et langt Stykke bort, fortrød jeg, at jeg ikke havde spurgt disse Mennesker lidt nøjere ud. Men saaledes gaaer det: jo nærmere vi ere det Ualmindelige, det Mærkelige, jo mindre vækker det Interessen. En Mand kan bo ti Aar paa Møen, uden at se Klinten; men rejser maaske til Schweiz, for at se Schreckhorn og Staubbach; en Anden har to Gange været ude at se Rhinfaldet, men endnu ikke en Gang ved Vesterhavet, skjøndt han hver Dag kan høre dets vældige Torden. Da jeg besaa Rosenborg, skete det i Selskab med fire Kjøbenhavnere - vi vare der alle Fem for første Gang. Den, der havde Penge og Tid, kunde gjerne faae isinde at svippe til Norwood eller Siebenbürgen, for at tage en Zigeunerlejr i Betragtning; men vore danske Pariaer kunne gaae ham dagligen forbi, uden at værdiges et Øjekast.

Hvor synderlig - tænkte jeg siden - er dog ikke denne lille Karavane! Hvor uegennyttig, hvor stærk, trofast, ja heroisk er ikke denne Kvindes Kjærlighed til en hjælpeløs Krøbling, hvem hun paa sine Skuldre bærer - Gud ved hvor langt og hvor længe! Hvor vældig er dog den usynlige Magt, som har forenet disse tvende Væsner - Ørkenens, den vilde Naturs vilde Børn! Og dog imod Naturens Generalregler; thi ellers er det Ranken, der snoer sig om Elmen; den svage Kvinde, der søger Beskyttelse hos Manden - her er det omvendt.

Under saadanne Tanker vendte jeg om igjen, for at oprette min Forsømmelse, og nærmere at kjende det underlige Par, og dets vistnok besynderlige Skjæbne.

Jeg gik over en Fjerdingvej tilbage til Højen, men Karavanen var allerede borte; saalangt som jeg kunde øjne, var intet levende Væsen at se.

Det var henimod Aften - jeg maatte tænke paa Natten. Den By, hvor jeg havde besluttet at tilbringe Samme, var over halvanden Mil borte; og i Mellemrummet fandtes - saavidt jeg vidste - ingen menneskelig Vaaning.

"Sydostblammer og Kvindeklammer vil gjerne endes med Vand", siger Jyden. Dette kan slaae fejl, især om Vedkommende beholde Marken og det sidste Ord; men Rigtigheden af hint stadfæstede sig paa en for mig saare følelig Maade.

Blæsten havde lagt sig; men Himmelen var overtrukket med mørke, lavtdrivende Skyer. Tordendrønet hørtes lydeligere og lydeligere, og enkelte Lyn glimtede trindt omkring mig i det Fjerne. Jeg mærkede vel, at jeg ikke kunde undgaae Vejret; belavede mig derfor paa en vaad Trøje, men tillige paa Nydelsen af det stolteste Natursyn, vi hertillands kjende. "Hede - Nat - Torden og Lynild", saaledes beskrives hin Skueplads, hvorpaa Lears Vanvid raser, frygteligere end selve Elementerne. Her havde jeg jo samme Skueplads, samme Dekorationer, samme fortrinlige Maskineri, og - jeg var ene: ustandset, uforstyrret kunde min Fantasi nu flyve paa Stormens Vinge og ride paa Tordenens Pile.

Frygt ikke, adstadige Læser! at jeg her skal rive Dig ud af din fornuftige Sjæls afmaalte, ordentlige Pasgang. Dennesinde skal jeg ikke pine Dig med, hvad jeg har tænkt og følt, thi Noget er af den Beskaffenhed, at jeg vil beholde det for mig selv alene. Og Noget er af en Genre, at jeg ikke kunde meddele Dig det, om jeg ogsaa vilde. Dersom denne Fortælling skulde falde i Hænderne paa En, som har ladt sig gjennebløde, for at betragte et natligt Tordenvej - en Saadan ved omtrent, hvad jeg mener. Andre maae nøjes med, hvad jeg saae og hørte.

Det blev Aften - det blev Nat. Uvejret var om mig, var over mig. Thors Vogn buldrede; Axlene gnistrede; Bukkefødderne klappede op og ned ad Skyernes Bjerge og Dale; Regn

og Hagl styrtede drasende¹² ned. Bælgmørke og blændende Lysglimt vexlede med hinanden; snart vandrede jeg i synligt, føleligt Mulm; snart laae Heden foran mig i tvivlsomt Lys, og Himmelen viste mig i hurtige Øjeblik sit sønderrevne Forhæng. I saadanne Momenter savnede jeg Intet uden Macbeths Hexer.

Pennekas¹³ - Drallers¹⁴ - Kjeltringbal.

Foran mig viste sig et stillestaaende Lys, som forsvandt, hvergang et Lyn udbredte sit stærke Skjær; men kom igjen, naar det atter blev mørkt. Jeg vidste, paa hvad Lag i Heden jeg omtrent maatte befinde mig; jeg vidste tillige, at her ikke kunde være - i det mindste for et Par Uger siden ikke havde været - nogen menneskelig Vaaning.

Jeg standsede af og til, for at iagttage, om Lyset bevægede sig - Nej! det kunde følgelig hverken være Lygte eller Lygtemand; men vel et af hine hemmelighedsfulde Meteoror, der menes at betegne nedgravede Skatte eller nedgravede Lig. For disse frygtede jeg ikke, for hine langt mindre; jeg blev da ved at gaae fremad. Skinnet blev stedse større og klarere.

Jeg havde atter gjort Holdt, da et vældigt Lynglimt oplyste foran mig en Gjenstand, der saae ud som et Hus uden Tag. Jeg studsede og tænkte uvilkaarlig paa hine interimistiske Balsale, som Underjordiske siges at oprejse til natlige Orgier. Dog - hvilken fornuftig Bjergmand eller Bjergmandskone vilde vel i saadant et Vejr bestemme sig til at dandse ovenpaa Jorden?

Himmelens Lys udsluktes; men dette jordiske tændtes paany: jeg stirrede, jeg lyttede - svage Toner som af et Strenginstrument, stundom tabende sig i Tordenlarmen og Blæstens Susen, kom til mit Øre! Altsaa alligevel en natlig Dands! og det her paa den vildene Hede, i den vildene Storm! Skulde jeg blive? gaae tilbage eller frem? Nysgjerrigheden raadte til det Sidste; jeg havde jo aldrig tilforn været i Hexeselskab eller Bjergmandscommerce.

Atter gik jeg et Stykke fremad, fast besluttet at indtrænge saa langt muligt i denne rædselfulde Løndom; men hvis jeg her skulde træffe paa et af den forføriske Morganas Slotte, da at blive smukt udenfor, og fly. - Jeg kom nu saa nær, at Lyset antog en firkantet Figur - det skinnede fra et Vindue i det forhexede Kastel. Jeg holdt atter stille. Strenglegen hørtes hel grant! det var en Violin og ingen Harpe. Denne Omstændighed beroligede mig i Hensende til morganiske Fristelser; men satte mig derimod i Tanken hen til hine Pikkeniker, hvor Spillemandene ere Gedebukke, nemlig de bloksbjergske. Jeg lyttede: Musikken blandedes med Raaben og Latter. Jeg stirrede: dunkle Skikkelser svævede frem og tilbage derindenfor Vinduet - jeg var sælsom tilmode.

Imidlertid havde Vejret fjernet sig; det holdt op at regne, og en enkelt Stjerne blinkede hist og her med "grædende" Øje gennem hurtigt drivende Taageskyer. Det østerlandske Hus stod nu i kjendeligt Omrids: jeg vovede at træde det ganske nær; jeg vovede at udstrække min Haand, for at erfare, om det var af jordisk Stof, eller bygget af saadanne Materialier, som Feer og Hexe bruge. Jeg følte, jeg saae: Hytten var opmuret af - Hedetørv, saa sandselige, saa ægte som nogen findes.

Her var altsaa en menneskelig Vaaning; ergo kunde her være en, og jeg havde før sluttet falsk, som man saa tit gjør, naar man slutter fra posse til esse. En Anden, mere fast i sine

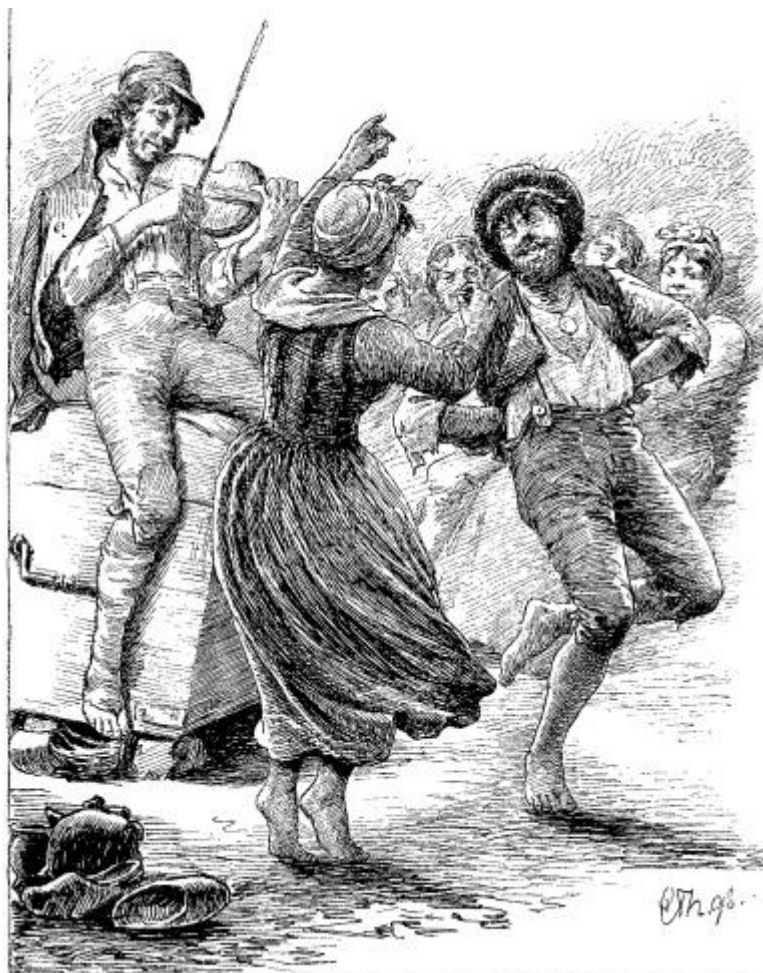
12 Dryssende.

13 En Kro.

14 Bondeassemble.

Principer, end jeg, vilde have sagt: "her er intet Hus, for her kan intet være". Jeg derimod, som ikke er stærk i Logica, antog bona fide Huset for et Hus, og undrede mig aleneste over, hvorlunde det var kommen her, og til hvad Ende?

Jeg maae gjøre en Digression, der hverken er lang eller uforanlediget. Den, der har rigtig Lyst til Dands, er aldrig forlegen for et Lokale; da Franskændene (som ogsaa ere en ret egentlig dandsende Nation) med Storm havde indtaget Konstantinopel, dandsede de i Sofiakirken ligesaa svedige og blodige, som de kom fra Murene. Da de med Storm havde indtaget Tuilerierne, dandsede de i de kongelige Sale, hvis Gulve vare malede med blodige Roser; da Bastillen var jævnet med Jorden, dandsede de paa Tomten. Dette Sidste huer mig bedst; og sindrig, poetisk, indholdsrig var hin korte Indskrift paa den simple Støtte, der betegnede Fængselets Sted: "her dandser Man". Her - nemlig - hvor Man før sukkede og hylede; her, hvor der var kun Graad og Tandgnidse, hvor Despotismens Offere nedstødtes levende i Graven, her, hvor der burde have staaet samme Devise over Porten som ved Indgangen til Dantes Helvede: "lad Haabet blive udenfor!"

Naa da: ogsaa her, midt paa Alheden, en Mil fra nærmeste Hus; her, hvor tilforn kun hørtes Vindens Suk i Lyngen og Hjejls Hysten, hvor Vandreren fremstødtes i "natlig Mulm" uden Haab om Husly og Aftensmad, smægtende efter en varm Kakelovn og et Fad

varm Grød - ogsaa her dandser Man - jeg blev veltilmode og traadte hen for Vinduet, for at tage Balsalen og de Dandsende i Øjesyn.

Hvor skal jeg faae en nederlandsk Pensel til at male denne nederlige Scene? Hvorledes skal jeg skildre den for slige Dekorationer ganske fremmede Læser denne "hyggelige" Stue med Loft af Ler, Vægge af Ler, Gulv af Ler? hvorlunde skal jeg fremstille ham den ædle Simplicitet i Møblementet? uhøvlede Fyrrebænke, blakkede Egekister, besatte med sorte Lergrøder og Fade, med grønne Brændevinsflasker og blanke Glas med drejede Træfødder? hvorledes skal jeg bibringe ham en klar Forestilling om Værelsets clairobscur, en Virkning af fire Tællepraaser, som vare klistrede paa Væggene? og fremfor Alt de levende Figurer? Jeg vil holde mig til disse.

Midt paa Gulvet drejede tvende Par sig i den velbekjendte "schwabischen Wirbeltantz", men Rotationerne vare saa voldsomme, at det blev mig umuligt at fixere de Dandsendes Ansigter. Paa en Bænk lige for Vinduet sade tvende andre Par, hvis blussende Kinder tilkjendegav, at de nylig havde forladt Gulvet. Ved den ene Side af dem, paa Hjørnet af en flad Kiste sad Spillemanden, og slog Takt med sin Træskohæl, og ved den anden stod to pjaltede Børn skrabende Skoverne af en sort Grødgryde.

Nu var Valsen ude; men i dette Øjeblik fremtraadte en Person, som hidtil havde staaet skjult for mig. Han gik tvert over Gulvet og forsvandt paa den anden Side. Jeg saa kun hans Profil, men det var nok for mig til at gjenkjende Fyren. Naar jeg siger, at det var en undersætsig Krabat med nedhængende Axler og et vældig stort Hoved oven paa dem; at han var meget ramskoppet, havde en bred Mund med tykke Læber, smaa Øjne, der, naar han talte, vare i uophørlig Bevægelse - omtrent som man beskriver Buskmændenes - at dette store, koparrede Ansigt viste i den hurtige Afvexling but Alvorlighed og raa Lystighed; at hele Karlen havde en saa bestemt, fast og ilende Gang, at man blot behøvede at se ham bagtil, for at sige: "Den Knægt er vist en af dem, der ikke betænke sig længe paa at putte Kniven i Livet paa hvem der kommer ham for nær" - naar jeg saaledes betegner ham, da er der i det mindste tre Mennesker til foruden mig, som ville mindes at have set ham før; om saa kun Een af disse have profiteret af hans rothvelske Privatissima. Jeg behøver vel neppe at forøge Signalementet med den Bemærkning, at han havde den Korsfæstedes Billede indtatoveret paa sin venstre Arm.

Strax derpaa kom denne Professor i det rothvelske og romaniske Sprog trædende baglænds ud paa Gulvet, saa om til Spillemanden og nikkede, trampede nogle Gange haardt i Gulvet og slyngede Armene sammen over Brystet. I saadan Stilling ventede han den Dame, han havde været henne at engagere, men hvem jeg fra mit nærværende Standpunkt endnu ikke kunde se. Musikken begyndte: det var en Slags Reel i rask tofjerdedel Takt.

Som en - ja hvordan En? som en Furie? nej dertil var hun alt for knøv - som en Penthesilea

furens, qvæ mediis in millibus ardet?

ikke heller; dertil var hun for stumpet, for buttet, for simpelt og fredelig kostumeret - som Madame Schall i en Zigeunerdands? det var nærmere ved Meningene; men ellers, naar jeg maae bruge Lignelser af min egen Opfindelse og efter min egen Smag: som en Top, som en Syssekone, som en Snurrekok, foer ud paa Gulvet, foran og efter og rundenom den letspringende Professor - hvem? Ingen Anden end Korsdragerinden, hende med Manden paa Ryggen.

Det var en virkelig Zigeunerdands, ved hvilken jeg hændelsesvis var bleven Tilskuer. Damens Fødder løb som Trommestikke og ramte Lergulvet med rappe Dask; Armene vare heller ikke ledige, ligesaa lidet som Fingrene, der træffende efterlignede Kastagnetternes Klappren. Med alt dette var der i hendes Bevægelser og Miner slet Intet af en Bayadere eller Dewidaschi; tvertimod var hendes Ansigt saa koldt, mut, ja trodsigt, at det udgjorde den fuldkomneste Kontrast mod Professorens.

Dennes hele store Fjæs var udspændt i et uforandret, stadig, stillestaaende Grin: hans smaae Øjne stod helt opspilede, Munden halvt; Overlæben var helt oppe ved Næsen, Underlæben halvt nede paa Hagen; Man saa baade Tænder og Gummer - ustridigt besad han under denne Dands et meget aabent Ansigt.

Jeg var ikke den Eneste, der morede mig over de Dandsendes Kunstfærdighed: alle Tilskuerne, der stod i en Halvkreds om dem, gav deres Bifald baade lydeligt og synligt tilkjende ved Forundringsraab og Udbrud af Skoggerlatter, ved at skultre sig, gnide Armene, og klappe i Hænderne (med den højre Baghaand i den venstre hule Haand). Tillige drejede de af Sved og Glæde glindsende Ansigter sig hurtigen fra den ene Side til den anden - jeg tænkte uvilkaarligen paa Trolde ved Thors Maskerade:

"i deres troskyldige Munterhed,
med Bukkehorn i Panden
de gave Stød paa Stød."

Her fattedes virkelig intet Andet, end denne jotunhejmske Hovedpynt, for at gjøre Illusionen fuldstændig; Zigeunerinden kunde ialtfald passere for en ret taalelig Gerda.

Ogsaa denne Dands fik Ende; Gerda gik tilbage derhen, hvorfra hun var udfaret. Jeg flyttede mig hurtigen om til den anden Side af Vinduet, for at se hvor hun blev af. Se! der stod en Kiste og oven paa den sad den fodløse Vandrer; hans raske Meddandserinde paa Livets Vej satte Ryggen til Kisten, Hænderne paa den, og voltigerede baglænds op til ham.

I dette Øjeblik hørte jeg en Dør gaa, og ude hos mig stod den lærde Rothvelsker. I Lysskjæret derinde fra Stuen af saaes vi snart Ansigt til Ansigt, og han - gjenkjendte mig ligesaa hastig, som jeg ham, skjøndt med en endnu større Forundring.

Jeg fortalte ham, at jeg vilde til Ørre, men havde i det vildsomme Vejr taget fejl af Vejen, og derfor søgt efter Lyset i dette Hus. Han tilbød sig tjenstvilligen som Vejviser; hvilken Høflighedsbevisning jeg ogsaa taknemmelig modtog, ikke saa meget for Vejvisningens Skyld, som for at erholde Forklaring over den Scene, jeg nu havde været Tilskuer ved, og fornemmelig Oplysning om det synderlige Ægtepar.

Hvad jeg erfarede meddeles herefter, som følger.

Peiter Benløs og Linka Smælem.

Det forunderlige Hus - fortalte mig min Ledsager - var ikke opbygget ved Hjælp af Aladdins Lampe, ej heller efter nogen anden Aandebesværgers Ordre; men af Ørre Sogns Fattigvæsen og paa Amtets Befaling til den vidtberejste og vidtbekjendte Johannes Axelsen, som Prævlikvanten beskrev mig:

1. som en lærd Mand, da han baade kunde læse og "skribente,"
2. som en klog Mand, da han hidtil lykkelig havde undgaaet og trodset alle

Overstickeres¹⁵Efterstræbelser,

3. som en kæmpestærk Slagsbroder, da han i Legemskræfter alene veg for "Jens Munkedal, Chresten Stærk i Hveisel og Chresten Jensen i Ørre" (hvilke trende Athleter - efter Beskrivelsen og højtideligt besvorne Kjendsgjæringer, sikkert kunde sammenlignes med Milo, Polydamas og Entellus - med Stærkodder, Bue Digre og Orm Storolfsen - med August den Anden, Marschallen af Saxen og Frank).

Denne Materie frembød en meget naturlig Overgang til Zigeunerinden, der ogsaa maatte besidde en mer end almindelig Styrke, eftersom hun formaade at bære sin Mand fra By til By.

"Linka Smælem" sagde han, "er stærk som en Ulykke; det kan jeg bevidne; for da jeg engang fik Lyst til at lege en Smule med hende, gav hun mig saa god en Munddask, at jeg aldrig skal forlange den bedre - men derfor ere vi lige gode Venner".

"Saa er hun dog sin Krøbling troe?" spurgte jeg.

"Som Guld" svarte han; "vil Nogen komme hende for nær paa den Maade, er hun værre end en Bindehund".

"Hvorledes er det gaaet til" vedblev jeg, "at disse to Mennesker ere saaledes parrede sammen?"

"Det skal jeg fortælle Dem", sagde han:"Peiter Benløs -som vi kalde ham - og jeg ere fødte paa et Sted -"

"Hvor?" afbrød jeg.

"Det ved jeg ikke!" svarte han lende. "Min Moder har sagt, at det var her omkring paa Heden -"

"Det var i et stort Hus", bemærkede jeg.

"Ja vel, ja vel!" raabte han nikkende, "der var højt til Loftet og vidt til Væggene. - Jeg og Peiter rejste sammen til vi blev store; saa fik vi Lyst til at se os længere om i Verden. I Hvidmatini¹⁶ -".

"Det var et langt Spring", faldt jeg ind.

"Det er mange tusind Mile" sagde han med en berejst Mands glade Selvfølelse - "Fra Blaamatini¹⁷ af havde vi været i Selskab med Smælemer¹⁸. Saa traf det sig engang hverken værre eller bedre, end at vi havde taget Natteleje i en gruselig stor Skov; og om Morgenens, da vi vaagnede, var der Krig runden om os; det rabaldrede paa alle Kanter. Et godt Stykke borte var en Hule i et Bjerg: det vidste Smælemerne, og der vilde vi hen at krybe i Ly. Men Krigen kom nærmere og nærmere, og Kuglerne hvædede over os og hug Grene af Træerne; een faldt ned paa Hovedet af en halvvoxen Tøs - det var justement Linka, Linka Smælem, som vi kalde hende, Peiters Maje - og hun drattede til Jorden. Alle Smælemer bleve ved at rende, og Ingen vilde bie efter Linka, for hun hørte Ingen til af dem, men var stjaalen etsteds langt ude i Sonden. Lad os se, om hun ogsaa er død! siger Peiter til mig. Lad hende ligge! siger jeg. Men hun var ikke død; kun slemt forslaaet var hun, og den ene Arm knækket, og hun bad saa ynkelig, at vi vilde tage hende med. Saa tog Peiter hende op, og vi afsted efter de Andre. Da vi kom i Hulen vare vi sikre nok, og der blev Linka eftersat og forbunden; men da Krigen var draget forbi og vi igjen begave os paa Rejsen, var der ingen Anden, som

---

15 Herredsfogeder.

16 De østerrigske Stater.

17 De preussiske Stater.

18 Zigeunere,

vilde bære Linka, end Peiter; gaae kunde hun ikke, og Smælemerne vilde give hende Lidt at leve af og saa ladet hende blive tilbage i Hulen, Saaledes blev han da ved at slæbe paa Tøsen i mange Dage og langvejs omkring, til hun selv kunde begynde at sætte Fod til Jorden. - Det er ikke for Intet, at hun nu bærer ham igjen; Kvit er god Betaling".

"Naa", faldt jeg atter ind, "og den første Del af Betalingen var da den, at hun giftede sig med ham?"

"Ja, aaja!" smidskede han, "vist bleve de gifte et Par Aar derefter - paa en Maade - De ved nok, hvorledes vi bruge; det er ellers lige saa kraftigt, som Primer og Skraaler¹⁹ kan gjøre det. Hvem der vil ta'e fremmede Guder, eller løbe fra hinanden, for dem kan det være Et og Et, enten de ere givne sammen paa en Landevej eller i en Siangert²⁰".

Jeg fandt mig ikke beføjet til at svare Noget paa saa uforskammet en Skose, jeg fandt det under min Værdighed, at tage honnette Folk i Forsvar mod saadan en Kjeltring. Han vedblev.

"Men Peiter og Linka holdt trolig ud sammen. Saa traf det sig engang hverken værre eller bedre, end at vi bleve tagne tilfange af en Flok Soldater. Hvad der blev af Smælemerne ved jeg ikke; men det ved jeg, at Peiter og jeg fik hver en hvid Rokkelpoj og en Sneller²¹ paa Nakken, og flere Prygl end Penge, inden vi lærte at kriges. Saa kom vi da ogsaa med imod Franskmændene, og Linka fulgte efter vort Regiment med de andre Kvinder og Pakasje. Naar vi ikke vare i Tjenesten, var hun altid hos Peiter, og gjorde ham tilgode det bedste hun kunde. Og det var endda strengt nok; for først var hun grumslinglak²², og siden fik hun Grumslingen at slæbe paa - den samme lille Klør²³, de endnu har med dem; men hun gav aldrig et Muk.

Et Aarstid eller tre gik det os godt nok endda; men saa kom vi en Dag i et stort Slag, og der fik den sølle Peiter begge Fødderne spolerede af en Kanonkugle. Jeg vidste ikke noget af ham at sige før om Aftenen, da vi vare komne i Kvarter; der kom Linka med ham paa Nakken og ind i Sygestuen til Feltskæreren. Han skar begge Fødderne af ham, og da han saa var Kureret, kunde han gaae hvort han vilde. Sin Afsked havde han - der var intet i Vejen - men Pensionen glemte de. Saa tog Linka ham igjen paa Nakken og Grumslingen ved Haanden, og vandrede videre om i Verden. Hun havde det surt nok, kan jeg troe; for hun maatte alene bjerge Føden til dem alle Tre. Men hun er aldrig raadvild - den Karl! hun tiggede, og hun dandsede, og hun spaaede - for hun kan ogsaa spaa" - lagde han til med megen Alvorlighed - "baade i Kaffe og i Kort, og af Folks Hænder; og hvad hun siger - det er vist".

"Saaledes havde hun da fægtet sig igjennem lige fra en Strøm der langt ude, de kalde "die Donau" og ind til Bøffelsmatini²⁴. Der slumpedede jeg til at finde dem igjen, og siden fulgtes vi ad her hjem -".

"- Men", afbrød jeg ham, "Du har jo begge dine Fødder, hvorledes fik da Du din Afsked?"

"Den tog jeg selv", svarede han grinende; "jeg tyktes, den Krig varede mig forlænge, og

---

19 Præst og Degn.

20 En Kirke.

21 Kittel og Gevær.

22 Frugtsommelig.

23 Knøs.

24 Meklenborg.

da jeg saa en Dag stod Skildvagt i en stor Skov - den selvsamme hvor Linka havde faaet Armen slaaet over - fik jeg Lyst til at komme til Danmark igjen. Jeg smed derfor Rokkelpoj og Sneller og Patrontaske og hele det Rageri og løb min Vej, og det gik prægtigt".

Under denne Fortælling, som ellers var langt vidtløftigere, mere episk og episodisk, end jeg her finder fornødent at anføre den, havde vi naaet en bedre banet Vej til Ørre, Min berejste Ledsager gik tilbage, og jeg frem; skjøndt jeg gjerne endnu engang gad have seet og talt med dette trofaste Kjeltringpar. - Jeg har aldrig set dem enten før eller siden.

Jeg vil ikke fordølge, at jo, denne Historie besvangrede mig med allehaande Tanker, Følelser, Gisninger; men de fleste af dem kom ikke til Verden - kommer det heller ikke.

Een mindes jeg endnu - en Gisning - om romanesk eller romanisk, det veed jeg ikke: Hvad om denne Natmandsmadame, der nu dandser i et Tørvehus paa Ørre Hede, er en ungarsk Grevinde eller Baronesse? Hvad om Fødselen havde bestemt hende til at dandse ved wienske Hofballer? at se Baroner, Grever og Fyrster for sine Fødder? istedet for at hun nu maae bære en Kjeltring uden Fødder gennem Livet! Hendes Vugge stod maaske i "gyldne Sale" - hendes Grav i Hjørnet af en Jydsk Landsbykirkegaard - men hendes trofaste Kjærlighed kan maaske staae anskrevet der, hvor Kejserslotte og Tørvehuse staa Side om Side.
